

פניני

חשוקי חמד

על

מגיפת הקורונה – שז"ת זחיזוק
חלק ב

ממרן הגאון מו"ר

הרב יצחק זילברשטיין שליט"א

חבר מועצת גדולי התורה

וראש כולל 'בית דוד' חולון

ניסן תש"פ

תוכן העניינים:

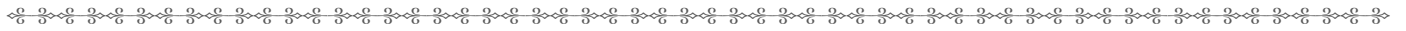
3 מגיפת הקורונה - שו"ת וחיזוק - חלק ב
3 שאלות בנושאים שונים
3 לפרסם חולה הסובל ממחלה מדבקת המאיים להדביק חולים אחרים
6 חולה במחלה מדבקת מסוכנת שנישק ספר תורה
6 קיום מניין תפילה נוסף בעזרת נשים
7 תקנת הגרע"א לצמצום המניין בבית הכנסת
8 ביקור בבית הורי האשה בזמן המגיפה
9 תוכנת זום לעריכת ליל הסדר בצוותא
9 חולה במחלה מדבקת שבא למקום ציבורי והדביק אנשים, האם חייב לשלם להם דמי שבת
10 במחלה מדבקת אם יש לאדם שני רופאים ואחד מהם כהן, יבחר בכהן
11 האם מותר להתייחד עם אשה שחולה במחלה נגיפית מדבקת
12 במה להתחזק בעקבות המגיפה
13 האם בזמן מלחמה ומגיפה יש לגזור איסור תשמיש
15 הגאון צעק על הגביר, ואף איים עליו שהמגיפה תגיע לביתו

ליקוט סידור זעריכה - ישי מזלומיאן: 05276-91549

שאלות עבור מו"ר הגאון הגדול
רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
נא לפנות למייל: batya100@okmail.co.il
ובל"נ נשתדל להביאם לפני מו"ר שליט"א

מגיפת הקורונה - שו"ת וחיזוק - חלק ב

שאלות בנושאים שונים

שנשאל מו"ר מרן הרב יצחק זילברשטיין שליט"א, בתחילת המגיפה (אדר תש"פ).

[יצויין כי תשובות מו"ר שליט"א ניתנו לפני שהוחמרו הוראות משרד הבריאות וכו' עם התפשטות המגיפה, וממילא יתכן כי התשובות עתה יהיו אחרות. ואין לדיין אלא מה שענינו רואות].

הנה כעת במחלת הקורונה בעולם, רציתי לשאול כמה שאלות, על אנשים שאינם בבידוד, אלא שומרים על הוראות משרד הבריאות.

(א) שאלה:

האם ימנע עצמו ללכת למקוה טהרה, שלא ידבק בקורונה, השאלה גם על חיוב טבילת עזרא, וגם על תוספת טהרה?

תשובה

משרד הבריאות מחמיר מאד בנהלים על שמירת הבריאות, וכל זמן שלא אסרו זאת, אין צריך לחוש, ובפרט שבמקוואות יש 'כלור' ודבר זה מונע את ההידבקות.

(ב) שאלה:

אם ביטל טיסה כי לא רוצה אחר כך לחזור ולהיות בבידוד, האם צריך לשלם על ביטול הטיסה?

תשובה

מסתבר שיש בזה נהלים ברורים, אבל אם אין נהלים ברורים, אם כבר שילם, אינו יכול לבקש את הכסף בחזרה, כי אף שזה אונס, וגם מכת מדינה, יכול לחזור בו, אבל אינו יכול לבקש את הכסף בחזרה, כי מזלו גרם.

(ג) שאלה:

האם מותר להלשין על אדם שצריך להיות בבידוד, ויוצא להתפלל בבית הכנסת, או שיוצא לשמחה משפחתית?

תשובה

כתב רע"א באגרות, שיש להעמיד שוטר להשגיח שלא יכנסו לבית הכנסת יותר מהמותר, אך שם היה המצב יותר חמור, ומסתבר שאם יראה לאותו אדם דברי רע"א, לא יהיה צורך בשוטר.

לפרסם חולה הסובל ממחלה מדבקת המאיים להדביק חולים אחרים

והנה בחשוקי חמד עמ"ס שבועות (דף מו ע"א) כתבנו, מעשה באדם שבא לבית החולים ונתברר שהוא חולה במחלה מדבקת כתוצאה ממעשי עבירה שעשה, כשתוצאות הבדיקה נמסרו לו, אמר לצוות

הרפואי שבדעתו להדביק אחרים באותה מחלה, ובאותה דרך בה הוא נדבק. שואל הצוות הרפואי האם מחובתנו לפרסם את שמו ברבים, כדי שאנשים חטאים כמותו לא ידבקו?

תשובה

נאמר במסכת שבועות (דף מו ע"א) האי מאן דנקט נרגא בידיה, ואמר איזיל ואקטליה לדיקלא דפלניא, ואשתכח דקטיל ושדי, לא אמרינן דהוא קטליה. אלמא עביד איניש דגזים ולא עביד. נכלומר, המחזיק גרון בידו ואומר אלך ואקצוץ עץ דקל השייך לפלוני ולבסוף מצינו שהדקל נקצץ, אין אומרים שברור הדבר שזה קצצו, משום שאדם עשוי לאיים ולא לבצע את איומו. וכתבו התוס' (ד"ה עביד) דוקא בסתם אדם, אבל במוחזק לכך לא, עכ"ל.

וכתב הש"ך (חו"מ סימן שפח ס"ק נד) דאם ניכר שיעשה כן, לא אמרינן עביד איניש דגזים ולא עביד. ולכן מותר להרוג המוסר כשאומר הריני מוסר, ואפילו בזמן הזה שאין לנו סנהדרין, ומותר להרגו אף קודם שימסור, כשניכר שיעשה כן.^א

וכתב החפץ חיים (הלכות איסורי רכילות כלל ט באר מים חיים אות יב) אדם האומר שיכה את חבירו או יזיקנו, אם הוא מוחזק בכך ודאי שצריך להזהיר את זה שרוצה להזיק לו. ויש להסתפק מהי ההלכה באינו מוחזק לכך, אולי גם בזה מותר לספר לניזק. שאולי לא אמרינן עביד איניש דגזים ולא עביד, רק לענין שלא יתחייב המאיים בתשלומים, או שלא לפסלו לעדות על ידי כך, אבל עכ"פ מידי חששא לא נפקי, ואם כן בעניננו הלא אפילו בחששא בעלמא, צריך להזהיר את אותו פלוני, ואולי איומים הם חשש רחוק מאד, ואין לחוש להם, עכ"ד.

ונראה, דבעניננו מאחר והחולה עוסק במעשי עבירה, ובדרך זו נדבק, וההגיון אומר שגם להבא ימשיך בדרכו הנלוזה, וכדרכם של רשעים האומרים 'נאכל ונשתה כי מחר נמות', א"כ גם אם לא היה אומר שידביק אחרים יש לחוש שיעשה זאת, וכל שכן כשאומר שיעשה כך, ולכאורה יש לפרסם את שמו ברבים.

הצעתי את דברי לפני מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, ואמר שאין לעשות זאת, כי אין לדאוג לעוסקים עמו בעבירה, ו"הלעיטהו לרשע וימות", כמבואר במסכת ב"ק (דף סט ע"א), והוסיף מו"ח זצ"ל דאע"פ שאם היינו מפרסמים את שמו של החולה, היה הדבר מרתיע יותר, ומרחיק את הסכנה, בכל זאת אין לעשות כך, משום שלכל בר דעת יש לחוש על חייו, ואין לנו לעשות כלום, פרט מלהזהיר את הציבור באופן כללי שידעו שהשי"ת הכין מלאך המות לעוברי עבירות העוסקים בחטא. ועל השלטונות מוטלת החובה לפרסם, כי מסתובבים עבריינים חולים מסוכנים, המסכנים את חיי שותפיהם לעבירה.^ב

בפרט שיש לחוש מפני נעילת דלת לחזרה בתשובה. שכל עוד לא נתפרסם קלונו של החוטא ברבים, מסוגל הוא לחזור בתשובה. אולם משיתגלה קלונו ברבים, יבא לידי יאוש וישבר ולא ישוב בתשובה. ועוד, שעל ידי הפרסום אנו פוגמים במשפחתו של הנגוע ואין לנו רשות לכך.

^א. מסופר בספר אבני שיש (לגרש"י שיינ זצ"ל עמוד קיז) זכורני בעוכדא שבאה לידי אדוני אבי הלל גבריאל זצ"ל בימי עלומי, באיש בליעל גנב ושוודד, שנשלח אל ארץ גזירה למאסר של עשרים שנה. כעבור שנה ברח מהכלא לביתו, ואבי עיקל ממנו על חוב שהיה חייב האלים הזה. הוא היה נטמן ביום ולא ידעו השלטונות על מקום מחבואו. העבריין הזה התנפל פעם אחת על אבי והכהו מכה נוראה, וגם הפחידו שישרוף ביתנו וימיתנו, כדי לנקום בנו. היינו בפתח ואימת מות ר"ל מהבליעל הזה. ואף אם רק ברמז קל, היה אבי מגלה לשלטונות על מקום מחבואו, היה נפטר ממנו מיד, והיה ניצול מכל הפחד. אדוני אבי לא עשה כן, אך נסע לראסיין לשאול את פי הגאון ר' אלכסנדר משה לפידות זצ"ל, אם מותר למסרו ליד הממשלה? ולא התיר לו, מטעם דעביד איניש דגזים ולא עביד, אף שהוא היה חשוד על זה, ומנע אבי מלמסרו. ולאושרנו תיכף בעוד יום נודע מקום מחבואו על ידי אחרים, והשלטונות תפשוהו ושלחוהו אל מקומו לבית המאסר אשר מת שמה, עכ"ד.

^ב. ויעוין עוד בזה אריכות דברים בקובץ תשובות (ח"ב סימן כח) שמו"ח זצ"ל כתב שם אריכות דברים בזה.

ולכן מצוה לפרסם ברבים שישנם חולים המסוגלים להדביק ושומר נפשו ירחק מהם. אך אין לנו לפרסם את שמו ברבים. ואם נראה לבית הדין או לרשויות המוסמכות שקיים בעל עבירה המסכן את הציבור, יש לכלאו במעצר מבודד כדי להרחיקו מן החברה ולבודדו.

ד) שאלה:

האם מותר לנשק המזוזה במצב כזה, כי שומר מצוה לא ידע דבר רע, או שיש חשש שידבק מהקורונה?

תשובה

אין ענין להניח את היד על המזוזה, די בהנחת יד ליד המזוזה, ולנשק את היד, וגם נישוק היד אין צריך, ודי בהושטת היד לעבר המזוזה. [וראה לקמן בענין נישוק ס"ת].

ה) שאלה:

האם מותר לתת שלום לרבו ולנשק ידי רבו במצב כזה, או שיש חשש שידביק רבו בקורונה?

תשובה

אין ראוי, ועל זה נאמר ביטולה זה קיומה, הכבוד הגדול לרב, ששומרים על בריאותו ואין לוחצים את ידו.

ו) שאלה:

האם מותר למוהל לעשות מציצה לתינוק במצב כזה, או שיש חשש שידביק אותו בקורונה?

תשובה

כל זמן שאין הוראה כזו ממשרד הבריאות, אין צריך להחמיר בזה. והטוב ביותר שימצוץ האבא, ויקיים בזה חלק ממצות מילה, וכך נהג זקיננו הצדיק ר' אריה לוי זצ"ל.

ז) שאלה:

האם מותר לתת מחצית השקל או מתנות לאביונים לאדם שנמצא בבידוד, כי כרגע הוא בגדר אביון שלא יכול לנהל עסקיו?

תשובה

הכל לפי הענין, בדרך כלל, אפשר לנהל את עסקיו על ידי שליחים.

ח) שאלה:

האם יש עדיפות לתת משלוח מנות לאדם שנמצא בבידוד, כדי לשמחו?

תשובה

לכתחילה עדיף לתת לתלמיד חכם, ואם שני אנשים שווים, יתכן שיש להקדים אדם שנמצא בבידוד כדי לשמחו.

ט) שאלה:

האם ינשק הספר תורה כשעולה לתורה?

תשובה

יכול להניח את טליתו לעבר המקום ולנשק את טליתו.

והנה בחשוקי חמד עמ"ס ע"ז (דף יז ע"א) כתבנו בזה, ונביא את הדברים:

חולה במחלה מדבקת מסוכנת שנישק ספר תורה

שאלה

חולה במחלה מדבקת מסוכנת שנישק את הס"ת מה לעשות האם נאמר עליו שומר מצוה לא ידע דבר רע, או שיש להוריד את המעיל וליתנו לכביסה ולחיטוי?

תשובה

נהגו בני ישראל לנשק ס"ת, וכמבואר ברמ"א (או"ח סוף סימן קמט) שמביאים תינוקות לנשק התורה כדי לחנכם ולזרזם במצוות, [ויעוין בכף החיים (סק"י) שכתב: וכן הגדולים], וכתב בספר שערים המצוינים בהלכה (סימן כג סק"א) שהמקור לכך הוא מש"כ רש"י במסכת ע"ז דף יז ע"א (ד"ה אבי חדייהו) דדרך בני אדם כשיוצאים מבית הכנסת לנשק הגדול ממנו משום דרך כבוד. וא"כ ק"ו לס"ת כמבואר בקידושין (דף לג ע"ב). וכתב המטה אפרים (סימן תריט ס"י) דהעיקר שיחבק וינשק הס"ת ויפייס אותה על שפגם בה. ולא קיים מה שכתוב בה.

והנה נאמר ברמב"ם (פי"ב מהלכות רוצח ושמירת הנפש ה"ד): אסור לאדם ליתן מעות או דינרים לתוך פיו, שמא יש עליהם רוק יבש של מוכי שחין או מצורעים. ויעוין במשנ"ב (סימן קע ס"ק לז) שכתב בשם ה"ט"ז שראה בצואת ר"א הגדול שמזהיר מאד שלא לשתות ממה ששייר חבירו, כי שמא יש לו חולי בתוך גופו ויצא רוח מפיו לאותו שיור, ע"ש.

ומו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל אמר שבספר ויעש אברהם לאדמו"ר מטשעכנוב (עמ' רצז) כתוב: ולא היה מניח לנשק בפה מטפחת הס"ת בהוצאה והכנסה, רק ליגע בה במטפחת ולנשק היד כדרך שעושים במזוזה. וביאר שם הטעם על פי הרמב"ם הנ"ל, דשמא ישאר שם רוק של חבירו ויגיע לידי סכנה. ולפי זה יש לעטוף את הס"ת בטלית, ולמסור את המעיל לכביסה ולחיטוי.

(י) שאלה:

יש לעיין אשה אם מותר לה או צריכה למנוע מללכת במקוה בימים אלו?

תשובה

כל זמן שאין הוראה של משרד הבריאות להמנע מללכת למקוואות, אין צריך להמנע.

קיום מניין תפילה נוסף בעזרת נשים

שאלה

נשאלנו מאת גבאי כמה בתי כנסיות: בעקבות התפשטות נגיף הקורונה הקטלני, הוכרז על ידי הרשויות תקנה המגבילה התקהלות בני אדם במקום אחד. חשבנו אפוא לחלק את מתפללי בית הכנסת לשתי קבוצות, באופן שקבוצה אחת תתפלל בהיכל בית הכנסת, והקבוצה השנייה תתפלל בעזרת הנשים.

אלא, שתקנה זו תאלץ אותנו לבקש מהמתפללות היקרות [שאגב כולן יראות ה', ושומרות בקפידא על כבוד בית אלוקינן] שלא להגיע כלל לתפילה וקריאת התורה בבית הכנסת, ויתכן מאוד שהדבר יגרום לחלקן עוגמת נפש.

נשאלת השאלה: כיצד עלינו לנהוג?

תשובה

תקנת הגרע"א לצמצום המניין בבית הכנסת

ראשית כל נציין, כי התקנה להגביל את מספר המתפללים בבית הכנסת כבר היתה לעולמים: הנה לפני כמאתיים שנה, התפשטה מגיפת החולי-רע בפולין וסביבותיה, והרשויות נקטו באמצעים לעצירת המגיפה. הגאון רבינו עקיבא איגר זצ"ל הודיע לשלטונות שהוא מצטרף ליוזמתם להיות לעזר לעצירת המגיפה. עזרתו הרבה של רבינו הגרע"א היה חשובה כל כך עד שוועד העיר ראה לנכון להודיע זאת לשלטונות, ואכן עקבה כך העניק המלך הפרוסי מכתב תורה לרבינו. וכך כותב הגרע"א במכתב שפרסם בשעת המגיפה [הובא ב'אגרות רבי עקיבא איגר', אגרת ע"א]:

"בעניין התפילה בבית הכנסת, לדעתי זה אמת שהקיבוץ במקום צר אינו נכון, אבל אפשר להתפלל כתות כתות, ובכל פעם מתי מעט, ערך ט"ו אנשים... ולחוש שלא ידחקו אנשים יותר מהסך הנ"ל לבוא לביתה כנסת, ואפשר על ידי עמידת שומר מהפוליס [דהיינו שוטר] להשגיח בזה, שמאחר שיש כבר כפי המספר אל יניחו לאחרים לבוא לשם, עד אחר שישלימו הראשונים תפילתם...". ויעו"ש במה שהוסיף להורות ולייעץ בענייני התפילה, האכילה, הלבישה והשמירה על ההיגיינה. [ויש לציין שבתוך שלל הוראותיו הזהיר: "שלא לדאוג, ולהרחיק כל מיני עצבות"!].

איך אפשר לוותר על תפילתן של שבורות הלב?!

ובאשר לעיקר שאלתנו, הבה ונאזין תחילה לסיפור המפעים הבא: הצפיפות בישיבת פוניבז' בתפילות הימים הנוראים, היתה מן המפורסמות, ומרנן ראשי הישיבה נדרשו לעניין זה כמה וכמה פעמים. המצב הגיע עד כדי כך שלקראת הימים הנוראים של שנת תשנ"ב כבר אי אפשר היה להמשיך יותר במצב הרגיל.

במהלך הדיונים הועלה רעיון לקצץ חלק מעזרת הנשים, ולהציב שם קיר, שחלקו האחד יהיה מיועד לבחורים, והחלק השני ימשיך לתפקד כעזרת הנשים.

למרות שהיה ברור שחלק מהנשים שהגיעו עד היום להתפלל בישיבה, לא תוכלנה להגיע יותר, סברו הוגי-הרעיון שהישיבה צריכה לפני הכל לדאוג לתלמידיה, ואם אין להם מקום, ואין שום פתרון אחר מניח את הדעת, עדיף לעשות כנ"ל. הרעיון התקבל פחות או יותר על דעת רוב הנוכחים, אבל ברור היה מראש שלפני היישום המעשי צריך לקבל על כך את אישורו של ראש הישיבה מרן הגרא"מ שך זצ"ל.

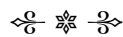
כאשר שמע הגרא"מ שך זצ"ל את הפרטים, ביקש לחשוב. לאחר יומיים קרא לגבאי והודיע לו שהוא אינו מסכים להצעה זו בשום פנים ואופן. והסביר את דבריו: "בואו נעשה חשבון, מי הן הנשים המגיעות בעיקר לעזרת הנשים כדי להתפלל בימים הנוראים; הרי אמהות המטופלות בילדים אינן יכולות להרשות זאת לעצמן, ואם כן מי שמגיע בעיקר הן או נשים שלא זכו להיפקד בזש"ק, או רווקות מבוגרות שעדיין לא נישאו, וגם נשים מבוגרות.

התפילה שלהן, של שבורות-הלב הללו, הרי באה מתוך הלב, ומן הסתם הן מוזילות דמעות כמים בתפילותיהן, ומסוגלות להבקיע שמים, ואם כן, אמר מרן זצ"ל, כל הישיבה שלנו זקוקה לתפילות הללו, וכיצד אפשר למונען מלבוא?!".

החייבים קודמים לאלו שאינן חייבות

אומנם, נראה שדברי קודשו של מרן הרב שך אינם שייכים בענייננו, משום ששם במידה ולא יהיה די מקום לאנשים בהיכל הישיבה, מן הסתם שיוכלו להסתדר ולמצוא מקום תפילה אחר, ולכן אין לדחות את הנשים שתפילתן עולות עד לכיסא הכבוד ולהביא לישיבה לכלל הציבור. אך בענייננו, כאשר בעוונותינו הרבים בכל בתי הכנסת צומצמו המניינים, הרי שאם נדחה את הקבוצה השנייה מלהתפלל בביתה הכנסת ולהשתתף בקריאת התורה, יאלצו להתפלל ביחידות, והם הרי "מחוייבים בדבר" לעומת הנשים שאינן חייבות להתפלל בציבור ובבית הכנסת.

ולכן יש לתלות מודעה בפתח בית הכנסת, ובה להתנצל ולבקש מהנשים היקרות בלשון עדינה, שלאור המצב עזרת הנשים תשמש כחדר תפילה נוסף לגברים [וכמובן שיש להוסיף במודעה דברי שבח ויקר במעלתן העצומה של נשות ישראל הצדקניות]. (ספר פריו מתוק).

ביקור בבית הורי האשה בזמן המגיפה

שאלה:

זוג שנישאו לפני כמה החודשים, ובעקבות התפשטות המחלה, מסרב הבעל לצאת מפתח הבית זולת לתפילות [בזמן שהדבר הותר על פי כללי משרד הבריאות].

אשתו חפצה מאוד לבקר בבית הוריה, וגעגועיה אליהם גדולים מאוד, אלא שבעלה מתנגד לכך, כיון שהוריה הינם מובגרים, ועוד שיש לרעייתו אחים גדולים נוספים בבית. והוא חושש מאוד מהתדבקות.

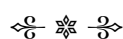
אלא שבימים האחרונים החלה רעייתו להזיל דמעות מצער ובדידות. ומבקשים דעת הרב שליט"א כיצד לנהוג.

תשובה:

געגועי כלה חדשה לבית הוריה, הוא דבר טבעי ומצוי, וכבר הוזכר בחז"ל (עיין פסחים דף פז ע"א).

ולכן יש לעשות על פי הנחיות משרד הבריאות, ולחבוש מסכה על הפה, וכן כפפות על הידים, ולהתרחק כשני מטר מכל אדם.

ובשעת סעודות השבת, שצריכים לאכול, ניתן להסיר את המסכה מעל גבי הפה, ולשמור על שאר הכללים.¹

1. תוספת המסדר: מו"ר שליט"א הוסיף, שבשבת פרשת ויקהל-פקודי (בה הותר ללכת לבית הכנסת), הלך לבית הכנסת עם מסכה על פיו, ובליווי רופא, כדי לשמוע קריאת התורה, ופרשת החודש, והכרזת החודש. ונזהר על פי ההנחיות. ומאז אינו יוצא מפתח ביתו.

תוכנת זום לעריכת ליל הסדר בצוותא

בדבר השאלה אם מותר להשתמש עם תוכנת זום בליל הסדר שתופעל מערב ליל הסדר, כדי לחבר בין הזקנים שיושבים בבדידות לבני משפחותיהם ויוכלו לערוך את הסדר בצוותא, גיסי שר התורה מורי ורבי הגר"ח קניבסקי שליט"א פקד עלי לכתוב ברבים שהדבר אסור בהחלט.י (מתוך מכתב).

חולה במחלה מדבקת שבא למקום ציבורי והדביק אנשים, האם חייב לשלם להם דמי שבת

שאלה

חולה במחלת חצבת, שהרופאים אמרו לו תדע המחלה מאד מדבקת, ואפילו באויר אתה מעביר חיידקים, ולכן אסור לך לצאת מהבית כדי שלא תדביק בזה אנשים, החולה לא שמע לאזהרות הרופאים, וטייל בבתי מדרש, הלך להתפלל בבית הכנסת, וכן הלך לשמח חתנים וכלות, וכתוצאה 'ממצוות' אלו, הדביק הרבה אנשים, שלא היו יכולים לצאת מהבית, והפסידו ימי עבודה, האם חייב לשלם להם את הפסדים?

תשובה

לכאורה לא עשה מעשה בגוף הניזוק, ואפילו ברי הזיקא אם לא עשה מעשה בגוף הניזוק פטור, דאמרינן בבבא קמא דף כו ע"ב אמר רבה זרק כלי מראש הגג, והיו תחתיו כרים או כסתות, בא אחר וסלקן, או

חולה הצריך לשכב בבית חולים בליל הסדר, האם יקליט עצמו מספר לבניו את יציאת מצרים

ד. וכבר הבאנו ב'פניני חשוקי חמד' על הקורונה (ח"א עמוד 14) בענין דומה לזה, בחולה הצריך לשכב בבית חולים בליל הסדר, ורוצה לקיים מצות 'והגדת לבנך', ולכן הגה רעיון, שהוא יקליט את עצמו מספר סיפור יציאת מצרים, והם יכוונו את הטייפ עם שעות שבת, שידלק בלילה בשעת אמירת ההגדה, וכך הם יאמרו את ההגדה ביחד עמו, והוא יסביר להם דברי ההגדה, וישמעו אותו מספר סיפור יציאת מצרים, ושואל האם ראוי לנהוג כך?

תשובה

כתב השו"ע (או"ח סימן רנב סעיף ה) מותר לתת חטים לתוך רחיים של מים, סמוך לחשיכה. והוסיף הרמ"א ולא חיישינן להשמעת קול, שיאמרו רחיים של פלוני טוחנות בשבת. ויש אוסרים ברחיים ובכל מקום שיש לחוש להשמעת קול והכי נהוג לכתחלה, מיהו במקום פסידא יש להקל. ומותר להעמיד כלי משקולת שקורין זייגע"ר מערב שבת, אע"פ שמשמיע קול להודיע השעות בשבת, כי הכל יודעים שדרכן להעמידו מאתמול. וכתב המשנ"ב (סק"ג) ולא יחדוהו שעשה זאת בשבת, וא"כ גם בענינו שכולם יודעים שאפשר להעמיד טייפ על ידי שעות שבת, לא יחדוהו שעשו זאת בשבת.

ובערוך השולחן (סימן שלח ס"ה) כתב שאסור להעמיד כלי שיר בערב שבת שינגן בשבת, משום חשש שמא יתקן כלי שיר, דמה לי אם מנגן על ידו, או מעצמו, סוף סוף יש חשש כשיראה שאינו מנגן יפה יתקנו. ומסתבר שהוא הדין בלא שיר, אלא באמירת דברי תורה, שאם יתקלקל יבוא לתקן.

והנה מסתבר שאם הבנים ישמעו את אביהם מספר בקלטת, יקיים בזה האב מצות עשה דאורייתא של והגדת לבנך, ואפילו אם נאמר שאינו נחשב כמספר עכשיו, מ"מ מסתבר שאין המצוה שהאב יספר יציאת מצרים, אלא שהבן ישמע, וכיון שהבן שומע את הסיפור בגרמת האב, מקיים האב מצוה זאת, אך למעשה יש לעיין שיתכן שיש מקום לגזור בכה"ג משות השמעת קול. והדעת נוטה שעדיף שימנה שליח שהוא יספר לבנו על יציאת מצרים.

ובנודון שאלתינו באב השוהה בכידוד, יש לומר, דכיון שאינן יכולים להסב בשולחן אחד, מחשש התדבקות במחלה, יש לומר לילדים שיעמדו במקום רחוק, כגון בחדר אחר או מחוץ לבית סמוך לחלון, והאב השוהה בתוך החדר יגביה את קולו כדי שישמעו בניו, ויקיים באופן זה את מצות והגדת. (חשוקי חמד עמ"ס סנהדרין, דף סז ע"א).

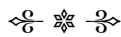
קדם וסלקן פטור, מאי טעמא בעידנא דשדייה פסוקי מפסקי גיריה. והרא"ש כתב בשם הר"י שהטעם שהמסלק פטור, משום דהוי גרמא בנזקין, כיון שלא עשה מעשה בגוף דבר הניזוק.

והנה אמרינן בגמרא בבא קמא (דף נו ע"ב) המעמיד בהמת חבירו על קמת חבירו חייב, מעמיד פשיטא, לא צריכא דקם לה באפה. והנה נחלקו הראשונים בטעם חיוב המעמיד, דעת התוס' שחייב משום שן ורגל, ודעת הרשב"א שחייב משום אדם המזיק, ולכאורה קשה בשלמא לדעת התוס' התורה חייבה בשן גם אם לא עשה מעשה בגוף הניזוק, אלא לדעת הרשב"א שחיובו משום אדם המזיק, מאי שנא מהמסלק כרים וכסתות, שפטור שלא עשה מעשה בגוף הניזוק.

ונראה להסביר על פי דברי החזו"א (בבא קמא סימן א סק"ז) שהסביר דהרשב"א שכתב דהוי אדם המזיק, היינו מדין אש, כלומר התורה חידשה שבאש אין צריך לעשות מעשה בגוף הניזוק, אבל המסלק כרים וכסתות, הרי אשו לא הזיק, אלא שסילק את המונע, ואי אפשר לחייבו אלא מדין אדם המזיק, ובזה יש לעשות מעשה בגוף הניזוק.

ובענינו מי שיש לו מחלה המדבקת באויר, הרי זה כמו מעמיד בהמת חבירו על קמת חבירו, שהלכה ואכלה, ובריא הזיקא, והכא נמי היא בריא הזיקא, ולהרשב"א חייב מדין אדם המזיק, וכדבריו נפסק בשו"ע (סימן שצד ס"ג) וכמו הסבר החזו"א שהוא מדין אש.

וא"כ אם נחייב אותו משום אש, חייב לשלם לחבירו את השבת, כמו שפסק השו"ע (סימן תיח סי"ז) שאשו משום חיציו חייב לשלם ה' דברים, ונראה דהוי הזיק ניכר, שהרי לאחר כמה שעות ניכר מיד שהוא חולה, וחומו עולה, ויש גם סימנים בגופו, והרי זה הזיק ניכר. אלא שיש לבדוק כל מקרה לגופו, אם ודאי נדבק ממנו, ואם זה ודאי בריא הזיקא כמו מעמיד בהמת חבירו על קמתו. ואולי נחשב להזיק שאינו ניכר, וצ"ע. (חש"ח ב"ק נו ע"ב, עמוד שכו).

במחלה מדבקת אם יש לאדם שני רופאים ואחד מהם כהן, יבחר בכהן

שאלה

אדם החולה במחלה מדבקת כגון בימינו השפעת המקסיקנית המדבקת וגורמת למות, אם יש לפניו ב' רופאים היכולים לטפל בו ואחד מהם כהן, האם יש להעדיף אחד על השני, ואולי עדיף שהישראל יטפל בו, כיון דאמרינן בהוריות (דף יג ע"א) שכהן קודם לישראל להחיותו?

תשובה

נאמר בסנהדרין (דף קז ע"ב), וארבעה אנשים היו מצרעים פתח השער אמר רבי יוחנן גחזי ושלשה בניו. והנה תנן בכלים (פ"א מ"ז) עיירות המוקפות חומה [מימות יהושע בן נון] מקודשות ממנה [מארץ ישראל] שמשלחים מתוכן את המצורעים.

וכתב בתוספות רע"א: הקשה לי חכם דמשמע בפסוק במלכים (ב ז ג) דארבעה מצורעים היו משולחים מחוץ לשער שומרון, והא שומרון לא היתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, שהיא נבנתה על ידי עמרי כדכתיב במלכים (א טז כד) 'ויקן [עמרי] את ההר שמרן מאת שמר, ויקרא את שם העיר אשר בנה על שם שמר אדני ההר', וכיון דעמרי בנה אותה ולא מימות יהושע בן נון, למה שילחו את המצורעים מחוץ לעיר שומרון. והשבתי דהתרגום יונתן תרגם את הפסוק 'ויקן את ההר', וזבין ית כרכא, והיינו משום קושיא הנ"ל תרגם שגם מקודם היתה כרך גדול, והיתה מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, אלא שעמרי חזק הבנין וקרא שם העיר שומרון, וכן פירש הרד"ק (מלכים א יג יא).

אולם במרגליות הים בסוגין הביא שבילקוט גרשוני תירץ בשם אהבת יהונתן דלאו משום טומאה נשלחו, אלא משום שצרעת הוא מחלה מדבקת, ופחדו תושבי העיר, שלא תדבק בהם צרעת גיחזי.

וכיוצא בזה כתב במשך חכמה (תחילת פרשת תזריע ויקרא יג ב) וז"ל: והובא אל אהרן הכהן, ענין הנגעים שנמסרו לאהרן הכהן הוא מסתרי התורה אשר הטומאה והטהרה תלויים בכהן... אמנם י"ל דהנה הנגעים היא מחלה המדבקת עד שאמרו במדרש רבה (ויקרא רבה פרשה טז ג) ובתלמודין כתובות (דף עז ע"ב) שלא יכנסו למבוי, ולכן להלן (פסוק מה) כתוב שהמצורע "טמא טמא יקרא", וההתעסקות בו הוא ענין מסוכן, וצריך לזה השגחה נפלאה פרטיות אשר העוסק ינוצל מזה, ויהיה נבדל אשר אליו לא תדבק הנגע לכן בחרה התורה זה בבני אהרן אשר המה נבדלים משאר ישראל ומושגחים בפרטיות יותר וכמו דכתיב דברי הימים (א כג יג) "ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים", ובפסחים (דף קד ע"א) אמרינן סדר הבדלה היאך אומר, המבדיל בין קודש לחול... בין כהנים ללויים לישראל, וכמו דכתיב ויבדל אהרן להקדישו קודש קדשים, עכ"ד.

מדבריו נראה שבמחלה מדבקת עדיף שהכהן יטפל, כיון שהוא חסין יותר משאר ישראל, וצ"ע אם גם בימינו נאמר כלל זה שעדיף לבחור רופא כהן להתעסק בחולים. (חש"ח סנהדרין קז ע"ב).

האם מותר להתייחד עם אשה שחולה במחלה נגיפית מדבקת

שאלה

מה הדין כאשר אשתו רמ"ת, ואסור להם להתייחד כמבואר בשו"ע (יו"ד סימן קפז סעיף יב), והנה האשה חלתה במחלה נגיפית מדבקת, ואם בעלה ישמש עמה יכנס לסכנת נפשות, ולכן ברור לכולם שלא ישמש עמה. האם מעתה יהיה מותר להם להתייחד או לא?

תשובה

נאמר במסכת כתובות דף עז ע"ב "והרי מוכה שחין, דאף על גב דאמרה הוינא בהדיה, לא שבקינן לה, דתנן: חוץ ממוכה שחין מפני שממקתו... התם כי אמרה דיירנא בהדיה בסהדי שבקינן לה, יעו"ש. משמע מדברי הגמ' שאע"פ שהתשמיש קשה למוכה שחין, ולכן כופין לגרש, אפ"ה אסור להם להתייחד בלי סהדי, הרי שאין הסכנה מהמחלה גורמת שלא יהיה איסור יחוד.

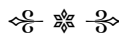
אלא דיש לדחות את ראייה זו על פי דברי המהרי"ט (ח"ב אה"ע סימן יד) שכתב דהא דאמרינן שהתשמיש קשה לו והוא ממיקתו, היינו ריבוי תשמיש, אבל מיעוטו אינו מזיק, אלא הרגל דבר מזיקו וממיקו ואתי לאסתכוני, וכי אמרה הוינא בהדיה בסהדי דלא כייפינן, היינו שלא יהיו מצויים ומתיחדים זה אצל זה זולתי לעתים מזומנות ע"פ הרופאים, יעו"ש. הרי שפעם אחת אין סכנה, אבל במחלה שיש סכנה אפילו בפעם אחת, יתכן שאין איסור יחוד, כיון שהם ימנעו מתשמיש מחמת הסכנה שבדבר.

עוד יעוין באגרו"מ (אבה"ע ח"ד סימן סה) שדן בדבר זקן וחלש שנבטל כחותיו ואינו יכול לבא לידי קישוי, אם יש בו איסור יחוד, והעלה דמעיקר הדין היה שייך להתיר אם היה זה ברור שלא יכול להגיע לידי קישוי, אבל אי אפשר לידע זה בודאי, והרי שייך שגם בזקנים וחלושים שנתמעטה התאוה והרצון, בכל

ה. וז"ל: ר"י אומר אסור לילך במזרחו של מצורע ארבע אמות, ורשב"ל אמר אפי' מאה אמה, ולא פליגי מאן דאמר ד' אמות בשעה שאין הרוח יוצא, ומאן דאמר ק' אמה בשעה שהרוח יוצא, רבי מאיר לא אכיל ביעי מן מבואה דמצורע, ר' אמי ור' אסי לא הוו עיילי למבואות של מצורע, ר"ל כד הוה חמי חד מנהון במדינתא מרגם להון באבניא אמר לו פוק לאתרך לא תזהום ברייתא דתני ר' חייא (ויקרא יג) בדד ישב לבדו ישב.

זאת איכא מציאות דיתעורר אצלם תאותם פתאם, וכמבואר בקידושין (דף פא ע"ב) בעובדא דר"ח בר אשי, דכבר עברו כמה שנים דפריש מאשתו מצד זקנתו כדפרש"י, ומוכרחין לומר דלא היה יכול להתקשות ולבעול מצד זקנתו, דאל"כ הרי היה מחוייב במצות עונה לאשתו ומ"מ הרי חזינן דהיה שייך להתאוות ולהתקשות ולבעול, רק שהיה צריך יותר עניני הרהור שיעוררוהו להתקשות שיוכל לבעול, שלכן בכל זקן וחלש יש להסתפק בזה ואסור ביחוד. אבל בזקן וחלש שהוא חולה ושובב במטה, וידוע שלא יכול להתקשות ולבעול ע"פ רופאים מצד מחלתו, מסתבר שליכא איסור יחוד, ויש שהחולה מרגיש זה בעצמו, יעו"ש. וכן העלה למעשה בציץ אליעזר (ח"ו סימן מו), יעו"ש מה שדן עם מו"ח מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל.

אמנם כל הנ"ל אמור באופן שאינו יכול להתקשות, אבל בנידוננו שיכול להתקשות, אלא שיש מחלה שמרתיעה, נראה שיש איסור יחוד, ולא גרע ממה שכל אחד יודע שהבא על אשת איש חייב מיתה, ובכל זאת יש איסור יחוד. (חש"ח כתובות עז ע"ב. עמוד תקיד).

במה להתחזק בעקבות המגיפה

כתבו בספרים שלכל אדם תהיה מסכת שידע בעל פה, וכתב המהרש"א שתהיה זו מסכת ר"ה או יומא. ושמעתי מגיסי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שזה יהיה לו לרצון כי התורה מגנא ומצל"א. ויש להוסיף בזה:

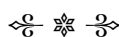
המשגיח דלייקווד, הגה"צ רבי נתן מאיר ווכטפויגל זצ"ל, זכה פעם אחת בחייו לפגוש את מרן החפץ חיים זצ"ל. היה זה בימי בחרותו במיר שבאחד מימי בין הזמנים ('דאטשה'), נודע להם כי מרן הח"ח שוהה כעת במקום סמוך לצרכי הבראה, ונודרוזו הוא ועוד שני בחורים לנסוע אליו, שם זכו לשמוע מפה-קדשו דברי מוסר והתעוררות כשעה שלימה.

לימים סיפר המשגיח, כי באותו מעמד מרן החפץ חיים תבע, שצריכים להיות מוכנים לביאת המשיח, "על כל פנים עם מסכת אחת ביד"!!!

הבחור נתן מאיר הצעיר שמע לדבריו בתמימות, וכאשר חזר לישיבה במיר, התחיל לשנן את פרק ראשון ממסכת בבא מציעא מילה במילה בעל-פה, גמרא רש"י עם תוספות, והתאמץ בזה עד שכמעט הסתכן.

אולם אחר כך הבין שהחפץ חיים לא התכוין שיהיה מילה במילה ממש, אלא שקלא וטריא בלבד.

והוסיף המשגיח שכך מצא גם בשם הגר"א מוילנא. (ספר מאיר עיני ישראל, חלק ג עמוד 665).

1. ובחשוקי חמד עמ"ס מגילה (דף לב ע"א. עמוד ת) הבאנו שנאמר במסכת מגילה (דף לב ע"א) תנו רבנן משה תיקן להם לישראל שיהו שואלין ודורשין בעניניו של יום, הלכות פסח בפסח, הלכות עצרת בעצרת, הלכות חג בחג.

והקשה המהרש"א למה לא נקט גם ראש השנה ויום הכיפורים? והשיב: לא תיקן משה בשאר מצוות משום דלא אתין מזמן לזמן, והכא נמי ראש השנה ויום הכיפורים, לא מקרי מזמן לזמן, דיש לאדם ליתן לבו לתשובה בכל השנה, כמו בראש השנה ויום הכיפורים, משא"כ בשלש רגלים דמצוותן בזמן בענינו של יום, ומהאי טעמא מספקא לן בפרק בכל מערבין (עירובין דף מ ע"ב) אם אומרים זמן בראש השנה, דלא מקרי שפיר מזמן לזמן אלא שלש רגלים דכתיב בהו מצוות ראיה ומשמחת חגיגה, עכ"ל.

לאור דברי המהרש"א יש יתרון למסכת ראש השנה ויומא, משום שיש לאדם ליתן לבו תמיד לתשובה, ועל ידי שיעסוק תדיר בסוגיות אלו יתן לבו שלא יחטא, ואם יחטא יחזור מיד בתשובה.

האם בזמן מלחמה ומגיפה יש לגזור איסור תשמיש

שאלה

בחודש תמוז תשע"ד כאשר אויבנו שלחו חיצים מות על ערי ישראל, והיו אנשים בפחד גדול מאד עקב כך, וגם משום שנפתחה מלחמה בתוך עזה, כאשר יהודים נכנסו לתוכה כדי לנסות ולפרק את קיני הטרור, ונהרגו כמה חיילים מאחינו בני ישראל.

ונשאלנו האם בשעה קשה זו מותרים בתשה"מ, שהרי נאמר בתענית (דף יא ע"א) אסור לאדם לשמש מטתו בשני רעבון, שנאמר 'וליוסף ילד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב', וכן פסק בשו"ע (או"ח סימן רמ ס"ב) אסור לשמש מטתו בשני רעבון, אלא לחשוכי בנים, והוסיף הרמ"א והוא הדין בשאר צרות, שהם כרעבון. ואולי גם זמן זה נחשב לשעת צרה ואסור?

תשובה

בטעם האיסור לשמש בזמן רעבון, מצינו בפוסקים כמה טעמים, ברש"י (שם ד"ה אסור) כתב, דצריך אדם לנהוג צער בעצמו. ובתוס' (ד"ה אסור) כתבו, שזה רק ממדת חסידות, וראיה לכך שהרי יוכבד נולדה בין החומות ואותו העת עת רעב היה, ורק יוסף היה פורש ממדת חסידות. [ובריטב"א תירץ דעל רעב של גויים אין לנו להצטער, ולכן לוי היה משמש, אלא שיוסף היה מצטער מפני שהיה סבור כי אביו ואחיו היו ברעבון].

ובמאירי הביא בשם הירושלמי, טעם האיסור שלא יהא הקדוש ברוך הוא עוסק בחורבנו של עולם והוא בונה. וכן הוא במדרש תנחומא (פרשת נח סימן יא) בשעה שהעולם ניתן בצרה ובחרבן אסור לאדם להזקק בפריה ורביה, שלא יהא הקדוש ברוך הוא עוסק בחורבן העולם והוא בונה, וכן עשה יוסף, וכן עשה נח כשנכנס לתיבה.

בתורה תמימה (בראשית מא נ) כתב, שהאיסור הוא רק למי שאין לו כל צער ודאגה מחמת הרעב, כמו עשירים גדולים ובעלי אוצרות תבואה וכדומה, כמו יוסף, להם ראוי להשתתף עם הצבור בצער זה תמורת צער הרעב שאין מרגישים בו, אבל לאיש שהוא סובל מהרעב [כמו בני יעקב שסבלו מהרעב] אין סברא להוסיף צער במניעת תה"מ שנקרא ענוי. אבל ציין בעצמו שכל הפוסקים לא כתבו כן.

ובמעיל צדקה (סימן תקנ) כתב בטעם האיסור לשמש, כי המשמש מטתו בזמן רעב מוליד בנים חלושי המזג, שאינן בר קיימא ומטעם זה הזהירו רבותינו זכרונם לברכה [רמב"ן דעת הקדושה פ"ג, ויעוין גם בריטב"א תענית שם], על זה שלא ישמש אדם כאשר הוא רעב, ולפי זה אין אסור תשמיש בזמן המגיפה. [ועיי"ש לפי זה למה נאסר נח ובניו בתשמיש].

לאור זאת, מצינו כמה טעמים באיסור זה. א. רש"י, לנהוג צער בעצמו, ב. תוס', משום מדת חסידות. ג. מאירי, כי הקב"ה עוסק בחורבן, לא יהא עוסק בבנין. ד. מעיל צדקה, האיסור הוא שלא יוליד בנים חלשים. ה. תורה תמימה, זה אמור רק לאדם שאין לו צער, משום עמו אנכי.

והנה לשיטת התוס', שהיא מדת חסידות, ולשיטת המעיל צדקה, שהוא דווקא ברעב, ולתורה תמימה, שאדם המצטער אין את האיסור, מותר בשופי לשמש בזמן מלחמה. אבל לשיטת רש"י שהאדם צריך לנהוג צער בעצמו, וטעם זה הביא המשנ"ב, וכן לשיטת המאירי, שבשעה זו הקב"ה עוסק בחורבן, אין לעסוק בבנין, אולי גם בשעת מלחמה, אסור לשמש.

והנה מצינו בעירובין (דף סג ע"ב) שיהושע נענש על שביטל את ישראל מפריה ורביה לילה אחת, שהארון לא היה במקומו, וכתבו התוס' (שם ד"ה כל) לדון אם הארון היה יוצא לכל מלחמה או לא, והביאו ראיה

מאוריה ודוד, שהיו מותרים בתשמיש המטה, בשעת המלחמה. על כל פנים מבואר שם שהאיסור הוא רק כאשר הארון אינו במקומו, אבל משום המלחמה עצמה, מותר לשמש. [אמנם במהרש"א כתב שהאיסור הוא משום 'עמו אנכי בצרה' בעת מלחמה, ואמרינן בתענית אסור לאדם שישמש מטתו בשני רעבון, והוא הדין בכל שאר עת צרה. ולכאורה מהתוס' משמע שמותר].

וביעב"ץ כתב ביותר, שאפילו כשהארון אינו במקומו, אינו אסור לכל ישראל לשמש, אלא לאנשי המלחמה, כיון שהארון נמצא עמם ואינו במקומו המיוחד לו, והרי זה כיחיד הנמצא בביתו שאסור לשמש בבית שיש בו ספר תורה עד שיוציאנו, או שיעשה מחיצה בפניו, וקדושת הארון עדיף מזה שכל המחנה חשוב אצלו כבית שלהם, ואסורין עד שיקבעו לו מקום, אבל אלו הנמצאים בבית לא נאסרו, וראיה לכך, מהפסוק שהלוקח אשה חדשה, אינו יוצא בצבא למלחמה, אלא צריך לשמח את אשתו, הרי שמותר בתשמיש בשעת מלחמה, [ואפשר היה לדחות שכיון שלקח אשה חדשה, עדיין לא קיים פריה ורביה, ובזה מותר גם בשני רעבון, אך התורה לא חילקה בכך, וגם כשנשא אשה שניה חדשה, ויש לו בן ובת מהראשונה גם חוזר מעורכי המלחמה].

ובאשל אברהם (בוטשאטש סימן רמ שם) דן על מה שהיה בזמנו גזירת הקנטוניסטים [שהרוסים חטפו ילדי ישראל לצבא כדי להעבירם על דתם] אם מותר לשמש, וכתב שבמצרים בזמן שהיה הגזירה הנוראה כל הבן היאורה תשליכוהו הלך עמרם והחזיר את יוכבד, למרות שכבר קיים מצות פריה ורביה [מרים ואהרן], אלא ודאי שכל שאינה צרה כמו רעבון, שהרוב אינם בכלל הצרה, אין לאסור לשמש, ובפרט שכל זה היא תקנה דרבנן ואינה ברורה, וקיום מצות עונה יש בזה מצוה דאורייתא. ובלבושי מרדכי (סימן רד) התיר מכח זה לשמש במלחמת העולם הראשונה.

כמו כן בנימוקי אורח חיים (סימן תקעד) דן במלחמת העולם הראשונה אם מותר לשמש, וכתב שהרי כתבו הפוסקים שאין צריך להתענות כיון שהוא דברים שאין להם שיעור בשנים ארוכות ורבות, ובכל פעם יש מלחמה פעם במדינה זו ופעם במדינה אחרת, ובפרט שברוסיה יש גזירות שמד, לבטל התורה ואמונת אלוקי עולם, ונמצא יהיה אסור לעולם לשמש, ואם להתענות אינו צריך, מכל שכן ביטול פריה ורביה, שהוא קולא גדולה לבטל מצוה רבה כזו, ובפרט שאם כל הצרות הם חבלי משיח, והצרות יתארכו עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו, והרי קיי"ל שאין בן דוד בא, עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, ואיך יתבטלו מפריה ורביה, ויעכבו את ביאת בן דוד, ויתארכו הצרות בעיכוב הגאולה.

ובשו"ת משפטים ישרים (סימן פ) כתב שלא מצא שיעור מה נקרא רעב, ובזמנו היה רעב וגם עצירת גשמים וגם שאר צרות, וכתב שלא מצינו לאחד מגדולי ישראל שיפרסם, שאסור לשמש, ומסתמא סמכו על דברי התוס' שלא היה אלא מדת חסידות, אבל בעל נפש יחמיר.

ובכף החיים (שם ס"ק פה) הביא שלש דעות, מתי אסור לשמש: א. האיסור הוא רק על צרות הדומות לרעבון, כגון ירקון שדפון חסיל ארבה. אבל בצרות אחרות כמגיפה לא נאסר לשמש. שיירי כנסת הגדולה. ב. על כל הצרות המוזכרות בשו"ע סימן תקע"ו שגוזרים עליהם תענית, עולת תמיד. [שם מוזכר מלחמה, אמנם אם אין גוזרים תענית, כל שכן שאין לגזור איסור תשמיש]. ג. שלא גוזרים רק על מה

ז. וביואל משה (מאמר ג אות ב) כתב שאדרבה הפסוק מיירי דווקא מאשה שניה, שהרי לא הלכו למלחמה אלא מגיל כ' ומעלה, והרי מבואר בשו"ע (אבה"ע סימן א ס"ג) מצוה על כל אדם שישא אשה בן י"ח, ובשום ענין לא יעבור מעשרים שנה בלא אשה. ואם כן על עבירה זו עצמה, שלא נשא עד כ' צריך לחזור מעורכי המלחמה, שאפילו על עבירות קלות יותר חוזר כשה בין תפלה לתפלה. ועוד שהרי אמרו חז"ל (קידושין דף כט ע"ב) עבר כ' ולא נשא אשה כל ימיו בהרהור עבירה, ואמרו ז"ל הרהורי עבירה קשין מעבירה ובעורכי המלחמה כתיב 'ונשמרת מכל דבר רע', ודרשו מזה להיות נשמר מהרהור עבירה וכ"כ החמירו שם בגמ' על עבר כ' ולא נשא, שאמרו שהקב"ה אומר תיפח עצמותיו, וא"כ על כרחך אדם כזה שלא נשא אשה עד שהיה בן עשרים, לא לקחו למלחמה, אלא מי שארש אשה היינו אשה שניה.

שמוזכר בתלמוד, 'רעב', ולא על שאר צרות כיון שאינו מוזכר בגמרא בבלי מפורש. בית דוד, שיירי כנסת הגדולה.

לסיכום: אין לגזור איסור לשמש בזמן הזה, כיון שאין זה צרת הכלל ממש, אלא שכל ישראל מצטערים בצער אחיהם, ובפרט לפי מה שכתבו חלק מהפוסקים שלא גזרו אלא על רעבון ממש. (חש"ח נדרים פא ע"ב).

הגאון צעק על הגביר, ואף איים עליו שהמגיפה תגיע לביתו

בשנת תקצ"א השתוללה מגיפת חולי רע באירופה, רבים חללים הפילה המחלה ברשתה, ועצומים היו כל הרוגיה. המחלה התפשטה גם בעיר בראד, עירו של רבי שלמה קלוגר, ורבי שלמה קלוגר התמסר מאד עבור החולים, במיוחד העניים שבהם.

כיון שהמציאות היתה שלא היה בית שלא היה בו מת, נוצר מצב כזה שמחיר התכריכים לקבורה עלה למעלה ראש, ולא היה ביכולתם של העניים לקנות תכריכים עבור קרוביהם שנפטרו. ראשי הקהל בבראד עשו אז אסיפה גדולה, ונמנו וגמרו שהמתים העניים יקברו במלבושיהם בלא תכריכים! כאשר הגיעה השמועה למהרש"ק, לעת ערב, בין מנחה למעריב, אמר כי רע עליו המעשה למאוד, הנהייתה כזאת בישראל לעשות בזיון כה גדול למתי העניים, כי שם בעולם האמת לא ניכר שוע לפני דל. מיד לאחר התפילה לא הלך לביתו, אלא שם פעמיו אל אחד מיוחד מראשי הגבירים של הקהילה, אדם שהיה לו למשען ולמשענה יותר מכל הגבירים האחרים, וסייע לו רבות בצרכי הקהילה.

גביר זה, חרד מאוד לנפשו מהמחלה, והסתגר בביתו, חדר בתוך חדר שלא יהיה לו סיג ושיח עם שום אדם. כאשר השומר פתח את הדלת, אמר לו הרב שיקרא מיד לבעל הבית, כי הרב רוצה לדבר איתו. הגביר יצא, חרד ונפחד, אל השער, רבי שלמה קלוגר החל לצעוק על ההחלטה שהתקבלה בקרב עסקני העיר וגביריה, ודרש ממנו לתרום כסף עבור תכריכי העניים, והוסיף בדרישה שיבוא גם בקשרים עם הגבירים האחרים, שגם הם יתרמו.

רבה של בראד לא הסתפק בדרישות אלה, אלא אמר לגביר בקול גדול "אם לא תעזור לעניים חי נפשי כי שגיתם, לא יועיל הון ביום עברה, גם עליכם תעבור כוס, תשתו כוס התרעלה", הגביר שלא התנסה עד היום בנוסחאות כאלה, במיוחד לא מהמהרש"ק, אשר הוא עושה למענו כל הטובות שבעולם, והיה רגיל שמדברים אליו בנימוס ובעדינות, הגיב בקרירות ואמר שהוא אישית לא השתתף באסיפת העסקנים ההיא, ואינו יודע על החלטתם בענין תכריכי העניים. הוא אמר לרבי שלמה, שעכשיו בלילה הוא אינו יכול לעשות מאומה, רק מחר אדע כדת מה לעשות.

והנה, באותו מעמד נכח גם בן משק ביתו של הגביר, תלמיד חכם ירא שמים, שהעריך במאוד את הרב וגם הוא התפלל מאוד על נוסח הדיבור הנמרץ של הרב כלפי הגביר. האיש הזה חשש שלאור היות הגביר רך וענוג, וע"י כן הוא נוח לכעוס, הרי כשעכשיו כשהרב כל כך כעס על הגביר, יוריד הגביר את השגחתו מצרכי העיר, ולא יתרום יותר.

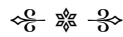
הלך עוזרו של הגביר אחרי הרב, ובהיותו כבר מחוץ לשערי טירתו של הגביר, הציב בפניו את השאלה הזו, מדוע עשה ככה לדבר דברים קשים כגידיים כלפי הגביר, "אשר כל עמודי עירינו נשענים עליו, וביום חרון אפו למי יפנה הגאון לעזרה"... הרב לא נבהל מהשאלה, ובגודל צדקתו ובלבוש האמת שבו, השיב ש"אנכי מתפלל בכל יום שה' לא יסיר השגחתו מעליי, ומה יעשה אדם לי, רק לו יתברך עיני תלויות!"

בלילה ההוא נדדה שנת הגביר, ומיד החל להרגיש כאבים עזים בבטנו, ויתחלחל מאוד, והבין שזה קורה לו בגלל כעסו של הרב, ומפני ששילח את הגאון בלא שנרתם מיד לעזרתו. כיון שחשש מתרעומתו של הרב, שיגר מיד את בן המשק ביתו אל הרב עם הבטחה שאכן הוא מתחייב לעשות הכל כדי לתרום את תכריכי העניים. או אז ראה גם איש משק הבית הנ"ל כי האיש הבוטח בה', ומודד כל אורחותיו בקנה האמת, ה' לא יעזבהו ואשרי כל חוסי בו.

הגביר תרם לענין התכריכים סכום עתק של אלפיים רובל כסף, וציווה גם על יתר גבירי העיר שיתרמו סכומי כסף גבוהים, והנושא בא על מקומו בשלום. ומה קרה לאחר מכן? ראה השי"ת את נדיבות עמו למען העניים, ועצר את המגיפה. המלאך המשחית לא בא יותר אל העיר, והמגיפה נעצרה לחלוטין.

סייעתא דשמיא כזאת שהיתה לרבי שלמה קלוגר זוכים, רק על ידי לימוד במתיקות התורה ע"י מסירות נפש. (חשוקי חמד עמ"ס מכות, בהקדמה).

לעילוי נשמת איתן בן רבקה ז"ל